

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Τεύχος: [2014 Τεύχος 2](#)
του Αντώνη Παλλάτου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο καλύτερος τρόπος για να κατανοηθεί η πολιτική και γενικότερα η σχέση της ΕΕ με το Περιβάλλον είναι να φωτιστεί από τη σκοπιά των κεντρικών, των θεμελιωδών στόχων της. Η περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ μπορεί τελικά να κατανοηθεί μόνο μέσα από την κεντρική επιδίωξή της ως διακρατικής ιμπεριαλιστικής συμμαχίας, τη διασφάλιση της εξουσίας και την κερδοφορία των μονοπωλιακών ομίλων της. Κάθε διαφορετική προσπάθεια εξέτασης της σχέσης της ΕΕ με το περιβάλλον, ανεξάρτητα από αυτές τις δομικές επιδιώξεις της, είναι τελικά λαθεμένη και αποπροσανατολιστική.

Στις σημερινές συνθήκες η ΕΕ δίνει μάχη διασφάλισης της ανταγωνιστικότητας των μονοπωλιακών ομίλων της απέναντι στον οξυνόμενο διεθνή ανταγωνισμό. Η μάχη αυτή στοιχειοθετεί και την ομώνυμη κεντρική πολιτική της ΕΕ όλη την προηγούμενη περίοδο, την πολιτική της ανταγωνιστικότητας. Η πολιτική αυτή είναι διαχρονική και εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, με βασικές πλευρές τη διασφάλιση φθηνότερης εργατικής δύναμης από τη μια και την εξεύρεση νέων πεδίων κερδοφορίας για τους μονοπωλιακούς ομίλους της από την άλλη. Η επιδίωξη καθιέρωσης της πράσινης, αντιρρυσπαντικής τεχνολογίας στοχεύει τόσο σε νέα πεδία κερδοφορίας για τους πρωτοπόρους, στον τομέα αυτό, ευρωπαϊκούς ομίλους, όσο και στην έμμεση εμπορική προστασία από τους ανταγωνιστές της, τα εμπορεύματα των οποίων κατατάσσονται στα «μη περιβαλλοντικά φιλικά». Την ίδια στιγμή, προχωράει σε άρση μιας σειράς περιορισμών και απαγορεύσεων που υπήρχαν από το προηγούμενο διάστημα, σε αντιδραστικοποίηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας με στόχο τη μείωση των φραγμών στη δράση των μονοπωλιακών ομίλων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι μεταβολές στην ευρωπαϊκή νομοθεσία περί γενετικά τροποποιημένων καρπών. Στη φάση που τα αμερικανικά μονοπώλια έχουν προβάδισμα, η ΕΕ ήταν ενδεδυμένη με το μανδύα της απαγόρευσής τους για λόγους προστασίας του καταναλωτή, απαγόρευση που αίρεται σταδιακά καθώς η σχετική τεχνολογία αποκτήθηκε και από ευρωπαϊκούς μονοπωλιακούς ομίλους.

Η πολιτική αυτή εμφανίζεται σε πρώτη ματιά ως αντιφατική. Προώθηση της πράσινης τεχνολογίας προστασίας του περιβάλλοντος και ταυτόχρονη άρση μιας σειράς περιορισμών. Ωστόσο η αντίφαση γίνεται κατανοητή όταν και όλες οι επιλογές αναλυθούν μέσα από το ταξικό κριτήριο, μέσα από τη στόχευση της ΕΕ για διασφάλιση ικανοποιητικής κερδοφορίας για τους ομίλους. Η πολιτική αυτή είναι φυσικά αντιφατική, αλλά οι αντιφάσεις αυτές δεν εκφράζουν «κακούς πολιτικούς υπολογισμούς». Αντίθετα αποτυπώνουν τον αντιφατικό χαρακτήρα του ίδιου του καπιταλιστικού συστήματος, αντανακλούν τη βασική αντίφασή του ανάμεσα στον κοινωνικό χαρακτήρα της παραγωγής και στην καπιταλιστική ιδιοποίηση των αποτελεσμάτων της. Αντανακλούν την κυριαρχία του κεφαλαίου στην παραγωγή και τη συνεχή και αναγκαστική όξυνση της εκμετάλλευσης της εργασίας από αυτό.

Γενικά στον καπιταλισμό, αναγκαστικό και μοναδικό κριτήριο των επενδύσεων κάθε ξεχωριστού κεφαλαίου, «επί ποιή αφανισμού» του από τους άλλους ανταγωνιστές κεφαλαιοκράτες, είναι το ποσοστό κέρδους που θα επιτύχει. Οι καπιταλιστές προσπαθούν συνεχώς να διευρύνουν τα κέρδη τους, να βρουν νέες μεθόδους, νέα οικονομικά εδάφη. Αντίστοιχα η κρατική πολιτική στον καπιταλισμό υπηρετεί το γενικό συμφέρον της άρχουσας τάξης, στο επίπεδο της οικονομίας η κρατική πολιτική υπηρετεί τη διευρυμένη αναπαραγωγή του κεφαλαίου. Η ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών στον καπιταλισμό έρχεται ως πάρεργο αυτής της διαδικασίας αυτοαύξησης του κεφαλαίου.

Αυτός είναι και ο βαθύτερος, ο πραγματικός λόγος για τον οποίο η καπιταλιστική ανάπτυξη θυσιάζει το περιβάλλον, τόσο στη φάση της ανάπτυξης όσο και στη φάση της κρίσης. Βέβαια η επίδραση του ανθρώπου στη φύση είναι δεδομένη, είναι η άλλη όψη της ίδιας της κοινωνικής ανάπτυξης, σε όλα τα στάδια ανάπτυξης της ανθρωπότητας. Η ανάπτυξη της γεωργίας σημαίνει εκχέρσωση δασών, η ανάπτυξη των πόλεων σημαίνει πλήρη αλλαγή φυσιογνωμίας ολόκληρων περιοχών κ.ο.κ. Στον καπιταλισμό η σχέση αυτή αποκτά νέα ποιοτικά χαρακτηριστικά. Από τη μια λόγω των τεράστιων παραγωγικών δυνάμεων της κοινωνίας στο καπιταλιστικό της στάδιο που συνδέονται με τη δυνατότητα μιας άνευ προηγουμένου επίδρασης του ανθρώπου στη φύση. Κυρίως όμως η φύση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, στον οποίο κίνητρο της παραγωγής είναι το κέρδος, οδηγεί στην καταστρεπτική επίδραση στο περιβάλλον. Η ανθρώπινη κοινωνία και το περιβάλλον είναι αλληλένδετα. Η κοινωνία, ο άνθρωπος δεν υπάρχει παρά μόνο στο περιβάλλον. Ωστόσο η καπιταλιστική παραγωγή αντιμετωπίζει και την κοινωνία και το περιβάλλον ως αντικείμενο στη διαδικασία της παραγωγής. Γι' αυτό και το περιβάλλον αντιμετωπίζεται σχεδόν αποκλειστικά ως πεδίο άντλησης πρώτων υλών, ως χώρος επέκτασης των δραστηριοτήτων, ως οικονομικός χώρος προς κατάκτηση στις ενδοκαπιταλιστικές αντιπαραθέσεις, ως πεδίο απόθεσης απορριμμάτων και λυμάτων, ενώ το εσωτερικό κίνητρο του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, η μεγιστοποίηση του κέρδους, δεν μπορεί να βάλει φραγμούς στην καταστροφή του περιβάλλοντος. Το μέγιστο κέρδος θα προέλθει με τη χρησιμοποίηση της φθηνότερης δυνατής μεθόδου, με την απόληψη πρώτων υλών όσο το ποσοστό κέρδους είναι ικανοποιητικό, με την απόρριψη των λυμάτων και των απορριμμάτων με τη μικρότερη δυνατή επεξεργασία, με την αξιοποίηση του χώρου με γνώμονα την κερδοφορία.

Τα ιστορικά παραδείγματα που αποδεικνύουν αυτή την καταστρεπτική επίδραση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής στο περιβάλλον είναι πρακτικά αναρίθμητα. Από την καταστροφή των δασών στη Δυτική Ευρώπη και την όξινη βροχή τις προηγούμενες δεκαετίες μέχρι την τεράστια μόλυνση των υπόγειων υδάτων λόγω της εφαρμογής της υδραυλικής ρωγμάτωσης (hydraulic fracturing) από την ενεργειακή βιομηχανία στις σημερινές ΗΠΑ, από τις «τρελές αγελάδες» της ΕΕ μέχρι την απελευθέρωση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον και την τεράστια κατάχρηση αντιβιοτικών στη σύγχρονη κτηνοτροφική βιομηχανία των ΗΠΑ, το φυσικό περιβάλλον είναι μόνιμο θύμα της καπιταλιστικής παραγωγής.

Ο ανεξέλεγκτος, ο αχαλίνωτος καπιταλισμός, αντιπείνουν συνεχώς οι απολογητές του συστήματος, έχει τέτοια χαρακτηριστικά. Ωστόσο, συνεχίζουν, το κράτος έρχεται να τον ελέγξει, να νομοθετήσει, να βάλει όρια, να αναγκάσει -όπως κάνει με τις οδηγίες της η ΕΕ- το «ρυπαίνοντα να πληρώνει» για τις ζημιές τις οποίες προκαλεί στο φυσικό περιβάλλον.

Η άποψη αυτή είναι λαθεμένη, απολογητική, αποπροσανατολιστική. Καταρχάς η θέση αυτή βλέπει το κράτος ωσάν να βρίσκεται έξω από την πραγματική κοινωνία, από τις σχέσεις που αναπτύσσονται μέσα σε αυτή, βλέπει το κράτος αταξικά. Θεωρεί πως είναι δυνατό το κράτος απλά να ρυθμίζει τις ανταγωνιστικές σχέσεις, όταν υπάρχουν συμφέροντα που δεν είναι τελείως παράλληλα. Όμως οι καπιταλιστικές κοινωνίες είναι ταξικές κοινωνίες και τα συμφέροντα της εργατικής και της αστικής τάξης είναι αντίροπα. Το κράτος είναι μηχανισμός βίας, καθυπόταξης των υποτελών τάξεων από την άρχουσα τάξη. Συγχρόνως, ο οικονομικός ρόλος του κράτους συνίσταται στην εξασφάλιση των γενικών συμφερόντων της άρχουσας τάξης, της διευρυμένης αναπαραγωγής του κεφαλαίου.

Έτσι, στον καπιταλισμό, η νομοθετική προστασία του περιβάλλοντος δεν οδηγεί σ' ένα περιβάλλον που ικανοποιεί τις λαϊκές ανάγκες, αλλά σ' ένα περιβάλλον που δε θίγει την διευρυμένη αναπαραγωγή του κεφαλαίου. Λ.χ. η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα δεν επιτρέπει την τοποθέτηση ανεμογεννητριών σε σημεία που να θίγουν την κερδοφορία των τουριστικών ομίλων, ενώ ταυτόχρονα τα σχετικά όρια για τα λαϊκά στρώματα είναι ανύπαρκτα.

Παράλληλα, η προστασία του περιβάλλοντος αξιοποιείται άμεσα και ως μοχλός για την κερδοφορία του κεφαλαίου, είτε ως νέο πεδίο τοποθέτησης των υπερσυσσωρευμένων κεφαλαίων είτε ως μηχανισμός έμμεσης εμπορικής προστασίας.

Ακόμα και όταν υπάρχουν σχετικοί νόμοι, ο σχεδιασμός της παραγωγικής διαδικασίας γίνεται με γνώμονα την κερδοφορία και οδηγεί στη μέγιστη επιτρεπτή καταστροφή του περιβάλλοντος, αφού ο καπιταλιστής δεν γνωρίζει κανένα άλλο κίνητρο.

Σε αυτό το πλαίσιο η πολιτική της ΕΕ προσπαθεί να συγκεράσει αντιφατικούς στόχους.

Ένας από τους στρατηγικούς στόχους της ΕΕ για την ανάκαμψη της οικονομίας της, στο πλαίσιο της προετοιμασίας της ώστε να βρεθεί σε πλεονεκτική θέση στον ανταγωνισμό με τις άλλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις όταν ξεπεραστεί η κρίση, είναι η επιτάχυνση της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα - «πράσινη οικονομία». Είναι η ενθάρρυνση επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες σε αυτή την κατεύθυνση, καθώς και μέτρα μείωσης της ενεργειακής της εξάρτησης. Έτσι η ΕΕ επιχειρεί να μειώσει την εξάρτησή της από εισαγόμενα ορυκτά καύσιμα, ενώ προσπαθεί ν' αυξήσει το μερίδιο των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) στην παραγωγή ενέργειας σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο και να προωθήσει τις εξαγωγές ευρωανωσιακών προϊόντων και τεχνολογίας σε αυτόν τον τομέα. Γι' αυτό και επιχειρεί να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στη διαμόρφωση πολιτικών που αφορούν την κλιματική αλλαγή, ενώ από τη Διάσκεψη της Κοπεγχάγης προωθείται η επιβολή παγκόσμιων δεσμευτικών στόχων μείωσης των ρύπων και δημιουργία αγοράς εκπομπών ρύπων για όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ.

Ακόμη, η ΕΕ επεκτείνει τις στρατιωτικές της δυνατότητες και στο πεδίο της «ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού της ΕΕ» και «των κινδύνων που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή», όπως οι συγκρούσεις για το νερό ή άλλους φυσικούς πόρους, οτιδήποτε μπορεί να αποτελεί πρόσχημα για εξαπόλυση της δολοφονικής βαρβαρότητας της ΕΕ ενάντια στους λαούς, για την εξασφάλιση των συμφερόντων των μονοπωλίων.

Η εξέταση της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ αποκαλύπτει ότι στην πραγματικότητα, η ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων από την οικονομική ανάπτυξη απαιτεί διαφορετικό κριτήριο στο σχεδιασμό της παραγωγής και συνεπακόλουθα διαφορετικές σχέσεις παραγωγής. Ο σχεδιασμός της παραγωγής με γνώμονα την ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών απαιτεί ξερίζωμα του κέρδους, απαιτεί κοινωνικοποίηση των συγκεντρωμένων μέσων παραγωγής και της γης, οργάνωση της παραγωγής με επιστημονικό κεντρικό σχεδιασμό και εργατικό έλεγχο.

A. Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ

Το Νοέμβριο του 2008 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε το «Ευρωπαϊκό Σχέδιο για την Ανάκαμψη της Οικονομίας». Σε αυτό το πλαίσιο έχει διαμορφωθεί το «Γενικό πρόγραμμα δράσης της ΕΕ για το Περιβάλλον έως το 2020: “Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας”» [7ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον (ΠΔΠ)].

Αυτό που διαπερνά ως κόκκινη κλωστή το 7ο ΠΔΠ είναι η ανάδειξη του ρόλου του ευρωενωσιακού κεφαλαίου, συνεπικουρούμενου από τις ΜΚΟ, στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων-«προκλήσεων» και συνεπώς η ανάγκη για την ολόπλευρη υποστήριξή του προς την κατεύθυνση αυτή.

Η «πράσινη οικονομία» αποτελεί πρόταση διαχείρισης και αξιοποίησης των προβλημάτων του περιβάλλοντος προς όφελος των στρατηγικών συμφερόντων του κεφαλαίου. Επιχειρεί να διαμορφώσει κίνητρα επενδύσεων, κίνητρα

εισαγωγής και αξιοποίησης νέων τεχνολογιών-καινοτομιών για να δώσει νέα ώθηση στην καπιταλιστική ανάπτυξη, διέξοδο για την κερδοφορία των επιχειρηματικών ομίλων, σε τομείς όπως αυτοί της ενέργειας, των ρύπων, των κατασκευών, των μεταφορών, της ύδρευσης, της διαχείρισης απορριμμάτων, των τροφίμων, την εντατικοποίηση της εμπορευματοποίησης της γης κ.ά., ιδιαίτερα στις σημερινές συνθήκες πλήρους εξέλιξης της καπιταλιστικής κρίσης. Γι' αυτό την προβάλλουν έντονα σε διάφορες παραλλαγές, τόσο η νέα κυβέρνηση των ΗΠΑ όσο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα επιτελεία της ΕΕ, καθώς και τα κόμματα του ευρωμονόδρομου στην Ελλάδα.

Για να διασφαλιστεί η νέα κρατική χρηματοδότηση των ομίλων της «πράσινης ανάπτυξης» θα επιβαρυνθεί ακόμη περισσότερο το λαϊκό εισόδημα. Ταυτόχρονα το κεφάλαιο θα συνεχίζει την επικίνδυνη δράση του για τη δημόσια υγεία και το περιβάλλον, με βάση την κοινοτική αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» και θα μετακυλίζει το κόστος στη λαϊκή κατανάλωση και τους εργαζόμενους, για τους οποίους επιφυλάσσονται και στην περίπτωση αυτή ελαστικές σχέσεις εργασίας.

Τα αστικά κόμματα, η Ευρωπαϊκή Ένωση, η κυβέρνηση των ΗΠΑ, οι εκπρόσωποι των βιομηχάνων, μιλούν για ένα άλλο μοντέλο ανάπτυξης («πράσινη οικονομία», «πράσινη ανάπτυξη»). Ευρωπαίοι Επίτροποι δηλώνουν ότι «η δέσμη μέτρων της ΕΕ για τις κλιματικές αλλαγές και την ενέργεια, δημιουργεί τη βάση για ένα νέο, πράσινο “new deal”, που θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας σε διεθνές επίπεδο».

Δεν πρόκειται για ένα άλλο μοντέλο ανάπτυξης, αφού αυτό θα αναπτύσσεται με βάση τις ίδιες καπιταλιστικές δομές της «ελεύθερης» αγοράς, της εκμετάλλευσης, της καταλήστευσης των φυσικών πόρων με γνώμονα το κέρδος. Οι προτάσεις της «πράσινης οικονομίας» δε θίγουν το βασικό ένοχο, αλλά αναθέτουν στην καπιταλιστική αγορά να δώσει τις λύσεις στα προβλήματα που η ίδια δημιουργεί. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η δημιουργία της αγοράς εμπορίου ρύπων στο πλαίσιο εφαρμογής του Πρωτόκολλου του Κιότο. Το συμπέρασμα από τα χρόνια λειτουργίας του, συμπύκνωσε πρόσφατα σε άρθρο της η συντηρητική εφημερίδα «International Herald Tribune» με τίτλο «Κάποιοι όμιλοι είχαν τεράστια κέρδη, ενώ το κλίμα έχασε».

Στόχος του μεγάλου κεφαλαίου είναι να παγιωθούν οι νέοι «ευέλικτοι μηχανισμοί» δήθεν καταπολέμησης του «φαινομένου του θερμοκηπίου», με το γνωστό «εμπόριο ρύπων», με το οποίο οι επιχειρήσεις αγοράζουν «δικαιώματα» για να βομβαρδίζουν το περιβάλλον με περισσότερους ρύπους. Την ίδια στιγμή δεν ακούγεται λέξη για αντιρρυπαντική τεχνολογία σε βιομηχανικές μονάδες, αφού κάτι τέτοιο δεν εξυπηρετεί οικονομικά το μεγάλο κεφάλαιο.

Χαρακτηριστικό του παραλογισμού όπου οδηγούν όλες αυτές οι πολιτικές είναι και το γεγονός ότι η μαζική στροφή στην παραγωγή βιοκαύσιμων οδήγησε στην εγκατάλειψη πολύτιμης γης από καλλιέργειες τροφίμων και συνέβαλε στην τεράστια αύξηση της τιμής τους, ενώ παράλληλα δίνει την ευκαιρία στις βιομηχανίες μεταλλαγμένων να προωθήσουν τα προϊόντα τους! Όλα αυτά δεν αποδεικνύουν τίποτε άλλο από το ότι ο καπιταλισμός, τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, δεν μπορεί να δώσει λύσεις στα σοβαρά προβλήματα του περιβάλλοντος, τα επιδεινώνει, χωρίς να μπορεί να προσφέρει ενεργειακή ασφάλεια.

Οι προτάσεις τους δεν πηγάζουν από όψιμο ενδιαφέρον για το περιβάλλον, για τις συνέπειες των κλιματικών αλλαγών. Εκπορεύονται από τον ανελέητο ανταγωνισμό ιμπεριαλιστικών κέντρων και μονοπωλιακών ομίλων για τον έλεγχο των αγορών. Αντανακλούν την αξιοποίηση κάθε τεχνολογικής καινοτομίας προς όφελος της καπιταλιστικής κερδοφορίας. Λαμβάνουν επίσης υπόψη ορισμένες προβλέψεις στον ενεργειακό τομέα, σχετικά με τον κίνδυνο μεσοπρόθεσμης εξάντλησης των αποθεμάτων ορισμένων ορυκτών καυσίμων.

Με τα σημερινά τεχνολογικά δεδομένα οι δυνατότητες αξιοποίησης των νέων προϊόντων και λύσεων είναι σχετικά περιορισμένες. Π.χ. ο βαθμός διείσδυσης της αιολικής ενέργειας στο ενεργειακό σύστημα μιας χώρας δεν είναι σήμερα απερίοριστος, λόγω των συνεπειών στο κόστος ηλεκτροπαραγωγής και στην αξιοπιστία του συστήματος σε ώρες αιχμής, όπου δε διασφαλίζεται ότι τα αιολικά πάρκα θα λειτουργήσουν.

Στην προώθηση της «πράσινης ενέργειας» πρωτοστατεί η ΕΕ και ιδιαίτερα η Γερμανία. Η ΕΕ υστερεί έναντι των ανταγωνιστών της στο γεωπολιτικό έλεγχο του πετρελαίου και του φυσικού αερίου. Η Γερμανία έχει κάνει σημαντικά βήματα στην παραγωγή σύγχρονων τεχνολογικά προϊόντων και στις εξαγωγές στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). Η Γαλλία προωθεί «πράσινους» σταθμούς πυρηνικής ενέργειας για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών σε διεθνές επίπεδο. Αντίστοιχα στην αυτοκινητοβιομηχανία, ΗΠΑ, Γαλλία και Γερμανία ανταγωνίζονται σχετικά με το ύψος των κρατικών πακέτων ενίσχυσης για την παραγωγή νέων υβριδικών - ηλεκτρικών αυτοκινήτων κλπ.

Παράλληλα, με ιμάντα διάφορες -διεθνείς και εγχώριες- «Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις», επιδιώκεται να εμπεδωθεί όχι μόνον ο δήθεν φιλοπεριβαλλοντικός ρόλος που μπορούν να παίξουν «εθελοντικά» τα μονοπώλια, αλλά και η «συνευθύνη όλων» και του εργαζόμενου λαού στα περιβαλλοντικά προβλήματα.

Ωστόσο, δε φταίει γενικά ο άνθρωπος, η εργασία και οι γνώσεις του, οι επιστημονικές και τεχνολογικές κατακτήσεις για το φαινόμενο του θερμοκηπίου, τις εμμένουσες «τρύπες» του όζοντος, τις τεράστιες καταστροφές στο φυσικό περιβάλλον, τη συνεχή υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, την όλο και μεγαλύτερη επέκταση των παραγκουπόλεων, τις όλο και πιο συχνές και οδυνηρές επιπτώσεις των καιρικών φαινομένων σε βάρος φτωχών λαϊκών στρωμάτων, την έλλειψη καθαρού νερού και υγιεινών τροφίμων, την καταστροφή των μνημείων πολιτισμού, τις αρρώστιες που θερίζουν δεκάδες εκατομμύρια ζωές κάθε χρόνο. Φταίει η ίδια η φύση του καπιταλιστικού συστήματος, που γεννάει, αναπαράγει και επιδεινώνει τα προβλήματα αυτά, το συνεχές κυνήγι για μεγαλύτερα κέρδη για την εξασφάλιση ισχυρότερων γεωστρατηγικών θέσεων που θα τα διασφαλίζουν. Σε αυτό το έδαφος εκδηλώνονται και οι διαφωνίες των ιμπεριαλιστικών κέντρων στις σχετικές διεθνείς διασκέψεις. Οι διαφωνίες τους αντανακλούν την όξυνση των αντιθέσεων τους για τον έλεγχο των αγορών, που εκφράζεται και στον καθορισμό των στόχων, των μηχανισμών ελέγχου και στην κατανομή της χρηματοδότησης για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Το καπιταλιστικό σύστημα που σαπίζει είναι το υπόβαθρο και για τις στρατιωτικές ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις, που καταστρέφουν όχι μόνο το περιβάλλον και μνημεία της παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς, αλλά και χιλιάδες ανθρώπινες ζωές κάθε χρόνο. Αποτελεί το υπόβαθρο και για την εκδήλωση, κάθε τόσο, τεράστιων τεχνολογικής φύσης οικολογικών καταστροφών. Γι' αυτό και η προστασία του περιβάλλοντος δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί ανεξάρτητα από το κίνητρο της παραγωγής, του δρόμου ανάπτυξης που ακολουθεί κάθε κοινωνία.

Η πρόταση της «πράσινης οικονομίας» προβάλλεται όλο και πιο έντονα. Υπηρετεί ουσιαστικούς και προπαγανδιστικούς στόχους της αστικής τάξης σε διεθνές επίπεδο. Τα ιμπεριαλιστικά κέντρα ανησυχούν, καθώς συνεχίζονται οι δυσοίωνες προβλέψεις για το βάθος και τη διάρκεια της κρίσης. Γνωρίζουν καλά ότι οι διαχειριστικές τους προτάσεις δεν μπορούν να ματαιώσουν την εκδήλωση της κρίσης. Γνωρίζουν επίσης ότι μεγαλώνει η λαϊκή αγανάκτηση. Αναζητούν διέξοδο ικανοποιητικής κερδοφορίας για τα υπερσυσσωρευμένα κεφάλαιά τους.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο προβάλλουν την πρόταση της «πράσινης ανάπτυξης» σαν διέξοδο που τάχα διασφαλίζει ταυτόχρονα την προστασία του περιβάλλοντος και τη φιλολαϊκή διέξοδο από την κρίση. Εμφανίζουν μια νέα πρόταση που οδηγεί δήθεν στην κοινωνική ευημερία, χωρίς σύγκρουση με την εξουσία των μονοπωλίων.

Η «πράσινη ανάπτυξη» συσκοτίζει τη βασική αιτία που προκαλεί τα οξυμμένα προβλήματα του περιβάλλοντος, δηλαδή την άναρχη ανάπτυξη με κριτήριο το καπιταλιστικό κέρδος, την εμπορευματοποίηση της γης, του νερού, της ενέργειας. Προβλέπει παχυλές κρατικές ενισχύσεις στους μονοπωλιακούς ομίλους για την παραγωγή νέων πράσινων εμπορευμάτων, π.χ. λιγότερο ρυπογόνων «πράσινων» αυτοκινήτων, ενισχύσεις που θα προέλθουν από νέα αφαίμαξη του λαϊκού εισοδήματος. Οι συνθήκες εργασίας και οι εργασιακές σχέσεις για την παραγωγή αυτών των εμπορευμάτων δεν πρόκειται να αλλάξουν βέβαια προς το καλύτερο. Θα παραμείνουν οι μαύρες εργασιακές σχέσεις της προσωρινής και της μερικής απασχόλησης, του ελαστικού ωραρίου, της αύξησης του βαθμού εκμετάλλευσης των εργαζομένων. Ταυτόχρονα η λαϊκή οικογένεια θα οδηγηθεί σε νέα επιβάρυνση για να αντικαταστήσει το παλιό της αυτοκίνητο, να εκσυγχρονίσει το σπίτι της κλπ., σύμφωνα με τις νέες «πράσινες» προδιαγραφές.

Συμπερασματικά, το Ευρωπαϊκό Σχέδιο για την Ανάκαμψη της Οικονομίας αφενός έχει αντιλαϊκό χαρακτήρα και αφετέρου είναι αντιφατικό ως προς το αποτέλεσμα του.

Μάταια η αστική πολιτική αναζητάει διαχειριστική λύση που να μπορεί να υπερβεί τις εγγενείς αντιφάσεις της καπιταλιστικής παραγωγής. Ό,τι εμφανίζεται σαν φάρμακο για ένα πρόβλημα του καπιταλιστικού δρόμου ανάπτυξης, μετατρέπεται σε δηλητήριο που διογκώνει άλλα υπαρκτά προβλήματα, χωρίς από την άλλη να διασφαλίζεται σε πολλές περιπτώσεις ούτε η επίτευξη του επί μέρους στόχου.

Επιβεβαιώνεται απόλυτα η θέση ότι η επιβίωση του ιμπεριαλισμού, η διατήρηση των κερδών του κεφαλαίου, συντελείται σε βάρος των σημερινών και των μελλοντικών γενεών, σε βάρος της αντοχής του ίδιου του πλανήτη.

B. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΕ

Η εξέλιξη της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ καθορίζεται από τη στρατηγική της εξασφάλισης της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ και από τους νόμους της καπιταλιστικής αγοράς.

Η σύνθεση των προτεραιοτήτων της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής πολιτικής επιχειρήθηκε με την κατάρτιση μιας ενιαίας πολιτικής για την αειφόρο ανάπτυξη. Η προσπάθεια αυτή συνδέεται με τρεις ιστορικές συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου: του Κάρντιφ το 1998, της Λισαβόνας το 2000 και του Γκέτεμποργκ το 2001. Στο Κάρντιφ διατυπώθηκε η στρατηγική για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής πολιτικής σε όλες τις πολιτικές. Στη Λισαβόνα τέθηκαν τα κριτήρια για την ανανέωση της οικονομικής πολιτικής και της πολιτικής για την κοινωνική συνοχή και στο Γκέτεμποργκ τέθηκαν οι βάσεις μιας Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη, που εισάγει στη Στρατηγική της Λισαβόνας την περιβαλλοντική διάσταση της αειφορίας (έννοια που είχε ενσωματωθεί από το 1993 στην περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ), ως ισότιμη συνιστώσα πλάι στην οικονομική και την κοινωνική, προσδοκώντας έτσι να αποκτήσει το ευρωενωσιακό κεφάλαιο προβάδισμα στο πλαίσιο του σκληρού ενδομονοπωλιακού ανταγωνισμού. Διακηρυγμένος, πράγματι, στόχος της στρατηγικής της Λισαβόνας είναι να γίνει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα «*η πιο ανταγωνιστική, βασισμένη στη γνώση, οικονομία στον κόσμο, ικανή για αειφόρο ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή*»¹. Ως κύριοι στόχοι της Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη προβάλλονται η προστασία του περιβάλλοντος, η κοινωνική ισορροπία και συνοχή και η οικονομική ευημερία.

Η περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ βασιζόταν στα έξι Προγράμματα Δράσης για το Περιβάλλον, με το 1ο να ισχύει

από το 1973, ενώ το 7ο, που ισχύει σήμερα, θα υφίσταται μέχρι το 2020. Τα τρία τελευταία από αυτά συνδέονται πιο στενά με τη σημερινή κατάσταση στην ΕΕ. Το 5ο και το 6ο διαμορφώθηκαν πριν την εκδήλωση της καπιταλιστικής κρίσης το 2008, ενώ το 7ο διαμορφώθηκε όταν αυτή βρισκόταν σε εξέλιξη, γεγονός που επέδρασε καθοριστικά στο περιεχόμενό του. Πιο συγκεκριμένα:

ΤΟ 5ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (1993-2002)

Το 5ο ΠΔΠ («Με στόχο την Αειφορία», 1993-2002) καλύπτει τη δεκαετία που ακολούθησε τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Σε συνέχεια των προηγούμενων Προγραμμάτων εισάγει την έννοια της «αειφορίας», όπως την είχε επεξεργαστεί το πολιτικό προσωπικό του κεφαλαίου καθ' οδόν και στη διάρκεια της Παγκόσμια Διάσκεψης για τη Γη, στο Ρίο (1992).

Στο πλαίσιο αυτό προτείνει την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής πολιτικής στους τομείς, κατά προτεραιότητα, της βιομηχανίας, της ενέργειας, των μεταφορών, της γεωργίας και του τουρισμού. Προβάλλει επίσης τη σκοπιμότητα για την ανάπτυξη της «Κοινής Ευθύνης», που αποσκοπεί στην εμπλοκή των λαϊκών στρωμάτων στην υλοποίηση των φιλομονοπωλιακών πολιτικών. Της προσέγγισης δηλαδή των περιβαλλοντικών προβλημάτων με τη «συναίνεση» των κυβερνήσεων, της βιομηχανίας και του «ευρύτερου κοινού» υπέρ των μέτρων που πρέπει να ληφθούν. Ταυτόχρονα προτείνει την εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει».

Τα αποτελέσματα του 5ου ΠΔΠ δεν ήταν τα προσδοκώμενα για το ευρωενωσιακό κεφάλαιο. Όπως ομολογείται στην Ανακοίνωση της Επιτροπής ενόψει των διαδικασιών έγκρισης του 6ου ΠΔΠ: *«Από τη γενική αξιολόγηση του προγράμματος (σ.σ. του 5ου) εξήχθη ως τελικό συμπέρασμα ότι αν και σημειώθηκε πρόοδος στη μείωση των επιπέδων ρύπανσης σε ορισμένες περιοχές, τα προβλήματα παρέμεναν και το περιβάλλον θα συνέχιζε να φθίνει...»*².

ΤΟ 6ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (2003-2012)

Με το 6ο ΠΔΠ («Περιβάλλον 2010: Το μέλλον μας, η επιλογή μας») η ΕΕ ενισχύει την περιβαλλοντική διάσταση στις γενικότερες επιδιώξεις της, προβάλλοντας την «ενίσχυση της ενσωμάτωσης περιβαλλοντικών στόχων στις εξωτερικές πολιτικές της ΕΕ» και την «ανάληψη ενός δραστήριου ρόλου της ΕΕ στη διεθνή διαμόρφωση περιβαλλοντικής πολιτικής». Μεγαλύτερο βάρος δίνεται στον ανταγωνισμό κυρίως με τις ΗΠΑ και τα άλλα ιμπεριαλιστικά κέντρα στον τομέα του περιβάλλοντος, ώστε «να καταστεί η ΕΕ η πλέον ανταγωνιστική οικονομία παγκοσμίως».³

Στο πλαίσιο αυτό παίρνεται υπόψη ότι η ΕΕ και η Ιαπωνία έχουν μεγαλύτερη ενεργειακή εξάρτηση σε σχέση με τις ΗΠΑ από το πετρέλαιο, γι' αυτό και η διαφορετική στάση από τις ΗΠΑ, που δεν ήθελαν καμία δέσμευση από τις αποφάσεις του Κιότο. Οι ενεργειακές ανάγκες της ΕΕ με εισαγόμενα προϊόντα φτάνουν σήμερα στο 50%, ενώ (βλ. σχετική Πράσινη Βίβλο) αν δε ληφθούν μέτρα, σε 20-30 χρόνια η ενεργειακή εξάρτησή της θα φτάσει το 70%, γεγονός που την αναγκάζει σε αρκετές περιπτώσεις να αποκαλύψει το πραγματικό της φονικό πρόσωπο. Η συμμετοχή της στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο κατά του Ιράκ και αργότερα (μετά τη διαμόρφωση του 6ου ΠΔΠ) στη

στρατιωτική επέμβαση στη Λιβύη είναι χειροπιαστές αποδείξεις, ότι η ΕΕ προτάσσει πάντα το ταξικό συμφέρον, ακόμη κι αν η εκπλήρωσή του συνεπάγεται -μέσα σ' όλα τ' άλλα- και τεράστιες οικολογικές καταστροφές.

Το 6ο ΠΔΠ είναι το σχέδιο των καπιταλιστικών αναδιαρθρώσεων στον τομέα του περιβάλλοντος, αποτελεί έναν άλλο μοχλό παρέμβασης στην οικονομία και την κατανάλωση, για την ενίσχυση του κεφαλαίου. Στο 6ο ΠΔΠ προβάλλεται η ανησυχία για την τεράστια όξυνση των περιβαλλοντικών προβλημάτων σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ παράλληλα ομολογείται η αποτυχία του 5ου ΠΔΠ. Δεν αναφέρεται καθόλου -και είναι φυσικό- στις αιτίες για την όξυνση της κατάστασης, αφού αυτό είναι αποτέλεσμα των νόμων της καπιταλιστικής οικονομίας της αγοράς, του ιμπεριαλισμού.

Η λύση -και σε αυτή την περίπτωση- επιδιώκεται να δοθεί στο πλαίσιο της αγοράς. Γι' αυτό πρέπει «η αποτελεσματική δράση, οι επιχειρηματικές ευκαιρίες, η αγορά να δώσει λύση». Για το σκοπό αυτό προωθείται ένα «νέο πεδίο τραπεζικής δραστηριότητας», προς όφελος του κεφαλαίου, με δάνεια και επιδοτήσεις που θα χορηγούνται για «περιβαλλοντικές δραστηριότητες».

Στο πιο πάνω πλαίσιο το 6ο ΠΔΠ επικεντρώνεται σε τέσσερις κύριους τομείς προτεραιότητας:

α) Η αλλαγή του κλίματος χρησιμοποιείται ως επιχείρημα για να υλοποιηθούν οι «διαρθρωτικές αλλαγές», ιδίως στις μεταφορές, την ενέργεια, τη βιομηχανία, τη γεωργία, μέσω της αποτελεσματικότερης για το κεφάλαιο διαχείρισής τους και με την παραπέρα ιδιωτικοποίηση τομέων τους, όπως της αιολικής και ηλιακής ενέργειας. Προβλέπεται η θέσπιση κοινοτικού συστήματος εμπορίας των εκπομπών ρύπων, δηλαδή η αγοραπωλησία της ρύπανσης που δεν τη μειώνει τελικά. Ομολογούν απερίφραστα ότι θα χρησιμοποιήσουν την όποια αλλαγή του κλίματος για την αύξηση των καπιταλιστικών κερδών, αφού δηλώνουν ότι *«η αλλαγή κλίματος είναι ένας νέος ισχυρός μοχλός τεχνολογικής καινοτομίας και υψηλότερης οικονομικής αποδοτικότητας»*⁴.

β) Φύση και βιοποικιλότητα. Εκτιμούν ότι *«η ολοκλήρωση του δικτύου Natura 2000 και τα τομεακά σχέδια δράσης για τη βιοποικιλότητα, αποτελούν τους ακρογωνιαίους λίθους»* για την προστασία τους. Ακόμη ότι *«πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στη γενικότερη προστασία των τοπίων, μέσω της γεωργικής και της περιφερειακής πολιτικής»*.⁵ Στην πράξη όμως οι κατευθύνσεις αυτές υλοποιούνται σε βάρος του φυσικού περιβάλλοντος. Η εφαρμογή τους π.χ. στη χώρα μας οδήγησε και οδηγεί στην ιδιωτικοποίηση των δασών, τη ραγδαία είσοδο και κερδοσκοπία του κεφαλαίου σε τεράστιου μεγέθους και σημασίας οικοσυστήματα (εθνικοί δρυμοί κλπ.). Στο όνομα της «προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος» καταστρέφεται ο μικρομεσαίος αλιευτικός στόλος της χώρας μας, η ντόπια τέχνη της ναυπηγικής, ενισχύεται η συγκέντρωση και του αλιευτικού κεφαλαίου σε λίγα χέρια. Η «μεγαλύτερη προσοχή στη γενικότερη προστασία των τοπίων, μέσω της γεωργικής και της περιφερειακής πολιτικής», η «προστασία των εδαφών», όπως ισχυρίζονται, δεν είναι τίποτε άλλο από το ξεκλήρισμα της φτωχής και μικρομεσαίας αγροτιάς.

Η σχέση υποταγής του περιβάλλοντος στα συμφέροντα του κεφαλαίου αναδεικνύεται, μεταξύ άλλων:

- Με την ιδιωτικοποίηση των οικοσυστημάτων και ένταση της εισόδου του κεφαλαίου σε αυτά, την πολιτική γης σε όφελος του κεφαλαίου.
- Με την παραχώρηση των παράκτιων υδάτων κολύμβησης σε ιδιωτικές εταιρίες για πολλαπλή εκμετάλλευση.
- Με την εμπορευματοποίηση του νερού, η ιδιωτικοποίηση της διαχείρισης του οποίου αποτελεί μία μόνο πλευρά, την πιο εμφανή ίσως, του προβλήματος, αφού και η δημόσια διαχείριση των υδάτινων πόρων σε συνθήκες καπιταλιστικής παραγωγής γίνεται με κριτήριο τα κέρδη του κεφαλαίου.

- Με την ιδιωτικοποίηση της διαχείρισης των αστικών αποβλήτων.

γ) Περιβάλλον και υγεία. Αναγνωρίζονται στο 6ο ΠΔΠ, αλλά μόνο στα λόγια, οι επιπτώσεις της περιβαλλοντικής ρύπανσης στην υγεία και την ποιότητα ζωής, καθώς οι κατευθύνσεις που δίνονται αγνοούν τις σύγχρονες ανάγκες των εργαζομένων, αφού δεν προβλέπονται μέτρα για την οργάνωση της πρόληψης και της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, για το πράσινο, τους ελεύθερους χώρους, το συγκοινωνιακό κλπ. Όλα αυτά αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο των κερδών του κεφαλαίου, με αποτέλεσμα να επιδεινώνεται η κατάσταση, να ιδιωτικοποιείται παραπέρα η υγεία και η ασφάλιση.

δ) Αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων και των αποβλήτων. Το 6ο ΠΔΠ, «προβάλλει την ανάγκη της αποσύνδεσης της παραγωγής αποβλήτων από την οικονομική ανάπτυξη». Δηλαδή τα απόβλητα που παράγει το κεφάλαιο να μην αυξάνουν ανάλογα με τη μεγέθυνση της παραγωγής. Στο όνομα των «αναγκαίων δράσεων», αναδεικνύουν την «ευθύνη του παραγωγού των αποβλήτων», στοχεύοντας σε δύο αποτελέσματα: Στη μεγαλύτερη «ελευθερία κινήσεων» του κεφαλαίου, κύρια στη διαχείριση των επικίνδυνων βιομηχανικών αποβλήτων του και στη μεταφορά του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων από την κατανάλωση των προϊόντων τους στους καταναλωτές, αφού και αυτοί θεωρούνται παραγωγοί αποβλήτων.

Τα αποτελέσματα του 6ου ΠΔΠ προκύπτουν χειροπιαστά από σχετικές εκτιμήσεις οι οποίες περιλαμβάνονται στο 7ο ΠΔΠ. Τόσο στην Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου όσο και στην Έκθεση της Επιτροπής Περιβάλλοντος εμφανίζονται στοιχεία -σε προφανή ρόλο «φύλλου συκής» της συνολικότερης υποκρισίας τους- που αποκαλύπτουν τις πρόσφατες «περιβαλλοντικές επιδόσεις» του κεφαλαίου στην επιδίωξή του να μεγιστοποιήσει πάση θυσία τα κέρδη του:

- Στην αιτιολογική έκθεση της Επιτροπής Περιβάλλοντος ομολογείται ότι «το 2011, το περιβάλλον υπήρξε ο τομέας στον οποίο διαπιστώθηκε στην Ένωση το μεγαλύτερο μέρος των παραβιάσεων του κοινοτικού δικαίου»⁶.

- Η πρόταση-απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου για το 7ο ΠΔΠ αναφέρει:

«19. Παρά τις σημαντικές προσπάθειες που έχουν καταβληθεί μέχρι σήμερα, η απαίτηση της οδηγίας-πλαisiού για τα ύδατα να επιτευχθεί “καλή οικολογική κατάσταση” το αργότερο το 2015 θα επιτευχθεί πιθανότατα μόνο για το 53% περίπου των επιφανειακών υδάτινων μαζών της ΕΕ... Τα οικοσυστήματα εξακολουθούν να πλήττονται από υπέρμετρη εναπόθεση αζώτου και ρύπανση από όζον που συνδέονται με τις εκπομπές από τις μεταφορές, την εντατική γεωργία και την ηλεκτροπαραγωγή. [...]

23. Η υποβάθμιση, ο κατακερματισμός και η αντίθετη προς την αειφόρα χρήση της γης στην ΕΕ θέτουν σε κίνδυνο την παροχή πολλών βασικών οικοσυστημικών υπηρεσιών, απειλώντας τη βιοποικιλότητα και αυξάνοντας την τρωτότητα της Ευρώπης στην κλιματική αλλαγή και σε φυσικές καταστροφές ενώ οδηγούν και στην υποβάθμιση των εδαφών [...]

41. ...Μολονότι όλο και περισσότερα τμήματα της Ευρώπης πλήττονται από ξηρασία και λειψυδρία, συνεχίζεται η σπατάλη του διαθέσιμου νερού της Ευρώπης, εκτιμώμενη σε ποσοστό 20-40%, π.χ. μέσω των διαρροών στο σύστημα διανομής. [...]

91. Οι περισσότερες πόλεις αντιμετωπίζουν ένα κοινό βασικό σύνολο περιβαλλοντικών προβλημάτων, μεταξύ των οποίων οι ανησυχίες για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, υψηλή στάθμη θορύβου, κυκλοφοριακή συμφόρηση, εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, απώλεια και υποβάθμιση της βιοποικιλότητας, λειψυδρία, πλημμύρες και

καταιγίδες, μείωση των χώρων πρασίνου, μολυσμένες τοποθεσίες, εγκαταλελειμμένες βιομηχανικές εγκαταστάσεις και ανεπαρκής διαχείριση των αποβλήτων και της ενέργειας»⁷.

Επίσης σύμφωνα με το σχέδιο δράσης της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα 2010, «...η βιοποικιλότητα στην ΕΕ εξακολουθεί να απειλείται σοβαρά [...] το ποσοστό των απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών στην ΕΕ εξακολουθεί να είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό. Σχεδόν το 25% της ευρωπαϊκής πανίδας, συμπεριλαμβανομένων των θηλαστικών, των αμφιβίων, των ερπετών, των πτηνών και των πεταλούδων αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο εξαφάνισης. Ένας ακόμη μεγαλύτερος αριθμός εμφανίζει φθίνοντες πληθυσμούς.

Το 2009, αναλυτικός έλεγχος των σπανίων και απειλούμενων ειδών και τύπων ενδιαιτημάτων που προστατεύονται βάσει της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη φύση, αποκάλυψε ότι η κατάσταση του 65% των προστατευόμενων ενδιαιτημάτων και του 52% των προστατευόμενων ειδών από πλευράς διατήρησης, είναι δυσμενής. Η κατάσταση είναι ακόμη χειρότερη για τα είδη που απαντούν στους λειμώνες, στις γεωργικές και στις παράκτιες εκτάσεις»⁸.

Τα περισσότερα οικοσυστήματα της Ευρώπης χαρακτηρίζονται στο προαναφερόμενο σχέδιο ως υποβαθμισμένα, γεγονός το οποίο «μπορεί να επηρεάσει σοβαρά την υγεία των οικοσυστημάτων, πολλά από τα οποία δεν είναι πλέον σε θέση να προσφέρουν τη βέλπιστα ποιότητα και ποσότητα υπηρεσιών, όπως είναι η προσφορά καθαρού αέρα και νερού, ο έλεγχος των πλημμυρών και της διάβρωσης»⁹.

ΤΟ 7ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Το 7ο ΠΔΠ, με τον υποκριτικό τίτλο «Γενικό πρόγραμμα δράσης της ΕΕ για το περιβάλλον έως το 2020: “Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας”», προσαρμόζει την περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ στις συνθήκες όξυνσης της καπιταλιστικής κρίσης, εντάσσοντάς την στην αναπτυξιακή στρατηγική της επόμενης 10ετίας «Ευρώπη 2020». Σε αυτή προτεραιότητα δίνεται -πάντα υπό την οπτική ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των ευρωενωσιακών μονοπωλίων- στην απασχόληση, την καινοτομία, την εκπαίδευση, την κοινωνική ένταξη και το κλίμα/ενέργεια. Ακόμη πιο στενά το 7ο ΠΔΠ συνδέεται με την «εμβληματική πρωτοβουλία» της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» με τίτλο «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους» που αποσκοπεί, κάτω και από την πίεση των λεγόμενων αναδυόμενων οικονομιών, «στο να καταστούν οι οικονομίες της Ευρώπης πιο ελαστικές και βιώσιμες, μέσω της χρήσης όλων των φυσικών πόρων κατά τρόπο πολύ πιο αποδοτικό»¹⁰. Η πρωτοβουλία αυτή πήρε την τελική και ολοκληρωμένη της μορφή ως «Χάρτης πορείας προς μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, Ευρώπη».

Στην πρόταση της Επιτροπής για το 7ο ΠΔΠ ξεκαθαρίζεται ότι μεταξύ των βασικών στοιχείων του πλαισίου της πρότασης περιλαμβάνεται επίσης «η ανάγκη διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων» η οποία «προσφέρει νέες ευκαιρίες για να προχωρήσει η ΕΕ προς μια “πράσινη” οικονομία», τη στιγμή που «πολλά κράτη-μέλη προσπαθούν να ανταπεξέλθουν στην οικονομική κρίση», καθώς και «η σημασία της παγκόσμιας διάστασης» που «τονίστηκε στη σύνοδο κορυφής Ρίο+20».

Υπάρχει πλήθος αναφορών στο προτεινόμενο ΠΔΠ, που αποδείχνουν και στον πιο δύσπιστο το φιλομονοπωλιακό του περιεχόμενο, από τις οποίες ως ιδιαίτερα αντιπροσωπευτική παραθέτουμε αποσπασματικά την πιο κάτω παρ. 74:

«74. Η Ένωση και τα κράτη μέλη θα πρέπει να δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες που θα εξασφαλίσουν την επαρκή αντιμετώπιση του περιβαλλοντικού εξωτερικού κόστους [...]. Αυτό συνεπάγεται τη συστηματικότερη εφαρμογή της αρχής “ο ρυπαίνων πληρώνει”, ιδιαίτερα μέσω της σταδιακής κατάργησης των επιδοτήσεων που βλάπτουν το περιβάλλον σε επίπεδο Ένωσης και κρατών μελών με την καθοδήγηση της Επιτροπής, [...] και της εξέτασης του ενδεχόμενου λήψης φορολογικών μέτρων ... και της μετατόπισης της φορολογίας από την εργασία στη ρύπανση [...] Άλλα αγορακεντρικά μέσα, όπως οι ενισχύσεις για οικοοικονομικές υπηρεσίες, θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν ευρύτερα σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο, προκειμένου να παρέχουν κίνητρα για τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και την αειφόρο διαχείριση του φυσικού κεφαλαίου»¹¹.

Βασική αρχή που διαπερνά την ευρωενωσιακή πολιτική είναι η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», που εμφανίζεται με διάφορες μορφές στα παραπάνω αποσπάσματα (πρόστιμα, φορολογία, επιλεκτική κατάργηση επιδοτήσεων). Η συγκεκριμένη ευρωενωσιακή αρχή και γενικότερα η αντιμετώπιση της καταστροφής του περιβάλλοντος ως «εξωτερικού κόστους» που πρέπει να συνυπολογίζεται στην παραγωγική διαδικασία και να βαρύνει τον παραγωγό δεν μπορεί θεμελιακά να αντιμετωπίσει τη καταστροφή του περιβάλλοντος. Στην πραγματικότητα, με τη θεώρηση αυτή η καταστροφή του περιβάλλοντος, οι συχνά καταστρεπτικές βλάβες στη δημόσια υγεία, οι επιπτώσεις σε τοπικές οικονομίες δεν απαγορεύονται, ούτε καν αναστέλλονται, *αντίθετα γίνονται αποδεκτές με την προϋπόθεση καταβολής ενός οικονομικού αντιτίμου*, τμήμα του οποίου τελικά μετακυλιέται στον λαϊκό καταναλωτή. *Ουσιαστικά ανατίθεται στην αγορά η επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων που δημιουργεί η ίδια*. Συγχρόνως, η φορολόγηση στη ρύπανση, η επιλεκτική διακοπή επιδοτήσεων και η ιδιωτικοποιημένη διαχείριση του περιβάλλοντος αντανάκλουν την προσπάθεια αξιοποίησης της «πράσινης ανάπτυξης» και του περιβάλλοντος ως μοχλού εξόδου από την κρίση, με την απαξίωση κεφαλαίου επενδυμένου σε «μη πράσινη τεχνολογία», με έναν «πράσινο προστατευτισμό» και με την άμεση εμπορευματοποίηση της διαχείρισης του περιβάλλοντος ως νέου επενδυτικού πεδίου.

Χαρακτηριστική είναι και σχετική αναφορά της αιτιολογικής Έκθεσης της Επιτροπής Περιβάλλοντος του ΕΚ, όπου αποκαλύπτεται ο πραγματικός λόγος της διατήρησης των κοινοτικών μονομερών δεσμεύσεων, π.χ. στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, που δεν είναι άλλος από τη στήριξη του ευρωενωσιακού κεφαλαίου. «Ο περιορισμός στην ανάληψη μονομερών (σ.σ. από μέρους της ΕΕ και των χωρών της) δεσμεύσεων δεν θα φαινόταν δίκαιος στους ευρωπαίους επιχειρηματίες και θα τους αποθάρρυνε από το να συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους στο έδαφος της Ένωσης»¹².

Οι παρακάτω αναφορές του 7ου ΠΔΠ είναι επίσης αποκαλυπτικές των φιλομονοπωλιακών, αντιλαϊκών, αντιπεριβαλλοντικών θέσεων (οι αριθμοί παραπέμπουν στις οικείες παραγράφους του ΠΔΠ):

«28. Ο επιχειρηματικός τομέας αποτελεί τη βασική κινητήρια δύναμη της καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένης της οικοκαινοτομίας. [...]

39. ...Στα εν λόγω μέτρα συγκαταλέγεται η βελτίωση της αποδοτικότητας κατά τη χρήση του νερού μέσω της αξιοποίησης μηχανισμών της αγοράς, όπως η τιμολόγηση του νερού που αντανάκλα την πραγματική του αξία. [...]

84. (α) σταδιακή κατάργηση των επιδοτήσεων που βλάπτουν το περιβάλλον σε επίπεδο Ένωσης και κρατών-μελών [...] αύξηση της χρήσης αγορακεντρικών μέσων, στα οποία συγκαταλέγονται η φορολογία, η τιμολόγηση και η επιβολή τελών, και επέκταση των αγορών για περιβαλλοντικά αγαθά και υπηρεσίες, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των ενδεχόμενων δυσμενών κοινωνικών επιπτώσεων...»¹³.

Σε άλλα σημεία αναδεικνύεται ο ρόλος των (συμμαχικών στην τεράστια πλειοψηφία τους) διεθνικών ΜΚΟ και αναγορεύονται τα λαϊκά στρώματα ως κυρίως υπεύθυνα για τη μέριμνα προς το περιβάλλον.

Γ. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΚΑΙ ΚΡΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Αναφορικά με το Περιβάλλον, η Ελληνική Προεδρία προσπαθεί να εντάξει στα κοινοτικά πλαίσια και τις κατευθύνσεις τις επιδιώξεις των μονοπωλιακών ομίλων στην Ελλάδα. Αντίστοιχα, στην εξειδίκευση του ευρωπαϊκού πλαισίου στα ελληνικά δεδομένα, οι ανάγκες και οι επιδιώξεις των μονοπωλιακών ομίλων παίζουν πρωτεύοντα ρόλο. Για το λόγο αυτό, πρέπει να εξετάσουμε τις στοχεύσεις για το περιβάλλον των μονοπωλιακών ομίλων και τη σχετική διαπάλη, όπως αυτές αρθρώνονται από τους σχετικούς φορείς. Εξετάζουμε πιο συγκεκριμένα τις σχετικές απόψεις του ΣΕΒ, ο οποίος δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο ζήτημα του περιβάλλοντος, έχοντας συστήσει ειδικό φορέα με τίτλο «Συμβούλιο του ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη», στο οποίο συμμετέχουν υψηλόβαθμα στελέχη της διοίκησής του.

Η «βιώσιμη ανάπτυξη» δεν αφορά -και φυσικά δε θα μπορούσε να αφορά- την ισόρροπη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον, την ικανοποίηση των λαϊκών αναγκών, αλλά αντίθετα σχετίζεται από τη μια με την αξιοποίηση του περιβάλλοντος ως νέου πεδίου κερδοφορίας των μονοπωλιακών ομίλων και από την άλλη με την απομάκρυνση των περιορισμών που αφορούν την περιβαλλοντική προστασία και που ενδέχεται να θίγουν την ανταγωνιστικότητα των ομίλων, δηλαδή την καπιταλιστική ανάπτυξη. Οι δύο διακηρυγμένοι στόχοι του Συμβουλίου είναι αποκαλυπτικοί: *«Το Συμβούλιο ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι ένας φορέας που δημιουργήθηκε για να αποτελέσει τον ισχυρό και δυναμικό συντελεστή των επιχειρήσεων, που θέλουν και μπορούν να παίξουν ηγετικό ρόλο μεταξύ των μελών του ΣΕΒ: α) Στην προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης στην ελληνική επιχειρηματική πραγματικότητα. β) Στη δημιουργία του απαραίτητου πλαισίου διαλόγου για τη συζήτηση και τη στάθμιση των κρίσιμων θεμάτων της Βιώσιμης Ανάπτυξης μεταξύ επιχειρήσεων, Πολιτείας και, γενικότερα, της κοινωνίας»*¹⁴. Η αξιοποίηση του περιβάλλοντος ως νέου πεδίου κερδοφορίας βαφτίζεται ως «προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης», ενώ η άρση περιβαλλοντικής προστασίας βαφτίζεται ως «συζήτηση και στάθμιση κρίσιμων θεμάτων».

Στην ανακοίνωση του ΣΕΒ αναφέρεται ότι ο συνολικός κύκλος εργασιών του τομέα εκτιμάται σε περίπου 4,4 δισ. ευρώ από περίπου 1.960 επιχειρήσεις. Τη δεκαετία 2000-2010 εμφάνισε μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 4%, μεγαλύτερο κατά 1,6% από τον αντίστοιχο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ. Σύμφωνα με το ΣΕΒ, οι πιο δυναμικοί και αποδοτικοί υποτομείς, οι πιο ελπιδοφόροι για την κερδοφορία του μεγάλου κεφαλαίου είναι τρεις: Οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), η Διαχείριση Αποβλήτων και η Ανακύκλωση. Για τις ΑΠΕ προτείνεται μεγαλύτερη διείσδυση, ενώ για τα άλλα δύο πεδία η διατήρηση του μεγέθους και της θέσης στην αγορά. Τελικός στόχος είναι η «διεκδίκηση ισχυρότερης παρουσίας στο εξωτερικό».

Αυτό το γενικό πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης εξειδικεύεται Απολογισμός¹⁵ του Συμβουλίου για την περίοδο 2010-2011 καταγράφονται ως άξονες προτεραιότητας:

α) Τα ζητήματα αδειοδότησης επιχειρήσεων με επίκεντρο την περιβαλλοντική αδειοδότηση. Ο ΣΕΒ ζητάει *«την απλοποίηση και επιτάχυνση των διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης»* και καταθέτει *«συγκεκριμένη πρόταση βελτίωσης των προδιαγραφών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων»*. Στη πραγματικότητα, με το μανδύα της μείωσης της γραφειοκρατίας, ο ΣΕΒ ζητάει άρση ακόμα και προβλέψεων της υφιστάμενης νομοθεσίας περιβαλλοντικής προστασίας. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι η νομοθεσία περί Fast Track υλοποίησε τμήμα αυτών ακριβώς των επιδιώξεων του ΣΕΒ.

β) Το θέμα της διαχείρισης των βιομηχανικών αποβλήτων, επικεντρώνοντας στη περιοχή του Ασωπού. Ο ΣΕΒ επικαλείται τη ρύπανση των υδάτων της περιοχής, καταλήγοντας στην ανάγκη *«δημιουργία μίας κεντρικής μονάδας επεξεργασίας υγρών αποβλήτων στην περιοχή»*. Ουσιαστικά φορτώνει το κόστος επεξεργασίας των αποβλήτων στα λαϊκά στρώματα, αφού η μονάδα θα κατασκευαστεί με κρατική στήριξη, ανοίγοντας ταυτόχρονα νέα πεδία κερδοφορίας για τους ομίλους.

γ) Το θέμα της μείωσης των αερίων του θερμοκηπίου. Επισημαίνεται ότι *«μια σωστά σχεδιασμένη ενεργειακή πολιτική έχει ευρύτερη αναπτυξιακή διάσταση για τη βιομηχανία»*. Επίσης αναφέρεται ότι ο ΣΕΒ έχει αναθέσει στην εταιρία συμβούλων «McKinsey» μια μελέτη με αντικείμενο *«την ανάδειξη του κόστους-οφέλους μιας σειράς εναλλακτικών προσεγγίσεων, τόσο για τη διαχείριση της κατανάλωσης ζήτησης όσο και για το μείγμα παραγωγής ενέργειας της χώρας, με στόχο την ουσιαστική συνεισφορά στο διάλογο για την επιλογή των κατάλληλων πολιτικών σε αυτό τον κρίσιμο τομέα»*. Εδώ αποκαλύπτεται η αξιοποίηση των προβλημάτων του περιβάλλοντος ως μοχλού για τη βιομηχανική ανάπτυξη. Ο ΣΕΒ ανοίγει το θέμα περιορισμού της κατανάλωσης ενέργειας ως εργαλείου που επιτυγχάνει ταυτόχρονα μείωση των αερίων του θερμοκηπίου και της κατανάλωσης ενέργειας και έχει τονωτική επίδραση στη βιομηχανική ανάπτυξη. Η στροφή στα πράσινα κτήρια που ακολούθησε, τα προγράμματα ενίσχυσης της μόνωσης των κτηρίων κλπ. που είδαμε το προηγούμενο διάστημα είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτών των θέσεων του ΣΕΒ.

δ) Ως βασικός άξονας, τέλος, αναδεικνύεται η *«ανάγκη ολοκλήρωσης του χωροταξικού σχεδιασμού της χώρας, επίλυσης των αντιφάσεων μεταξύ των διαφόρων επιπέδων σχεδιασμού (εθνικού, περιφερειακού, ειδικών χωροταξικών και υποκείμενου σχεδιασμού) και ολοκλήρωσης του αναγκαίου υποστηρικτικού θεσμικού πλαισίου για την εφαρμογή τους»*. Ο ΣΕΒ ουσιαστικά εκφράζει την ανάγκη των μονοπωλιακών ομίλων να προχωρήσουν αλλαγές στην κρατική πολιτική γης, ώστε να διευκολυνθούν τα επενδυτικά τους σχέδια, αλλά και η ρύθμιση των σχετικών αντιθέσεων. Ήδη όλο το προηγούμενο διάστημα προχώρησαν με γοργό ρυθμό μια σειρά αλλαγές στο χωροταξικό σχεδιασμό.

Οι προτεραιότητες που θέτουν οι μονοπωλιακοί όμιλοι τελικά διαρθρώνουν και την πολιτική της Ελληνικής Προεδρίας. Άλλωστε δεν είναι τυχαία και η σύμπτωση σε επίπεδο σημειολογίας. Στο πρόγραμμα Ελληνικής Προεδρίας αναφέρεται πως *«στόχος της [...] θα παραμείνει η εξασφάλιση ενός υψηλού επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας, η οποία μπορεί επίσης να προκαλέσει μια αρμονική, ισορροπημένη και βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη»*¹⁶.

Ουσιαστικά η Ελληνική Προεδρία θα διαχειριστεί την περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ, επιδιώκοντας για λογαριασμό των επιχειρηματικών ομίλων και της αστικής τάξης την εξασφάλιση ενός μεριδίου από την πίττα.

Συγχρόνως, οι ανάγκες των μονοπωλίων συναρθρώνονται με τους γενικότερους γεωστρατηγικούς σχεδιασμούς της άρχουσας τάξης για την Ελλάδα ως κόμβο μεταφοράς ενέργειας και εμπορευμάτων προς την ΕΕ, τη διασφάλιση μεριδίου από τη συνεκμετάλλευση των πλούσιων θαλάσσιων ενεργειακών κοιτασμάτων και του θαλάσσιου πλούτου, τη θωράκιση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού κεφαλαίου και τη βελτίωση της θέσης του μέσα στο NATO και στην ΕΕ. Σχεδιασμοί που εμπλέκουν τη χώρα στον «ενεργειακό πόλεμο» μονοπωλιακών ομίλων και ιμπεριαλιστικών κέντρων που αφορά ολόκληρη την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, αλλά και διευκολύνουν το τουριστικό, εφοπλιστικό, αλιευτικό κεφάλαιο και τους επιχειρηματικούς ομίλους στον τομέα της ενέργειας να βρουν κερδοφόρα για αυτούς διέξοδο.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι προτεραιότητες της Ελληνικής Προεδρίας για το Περιβάλλον είναι η προώθηση πολιτικών και

νομοθεσίας «...που θα στοχεύουν στη διατήρηση της ποιότητας του περιβάλλοντος, στη βάση, μεταξύ άλλων, της αρχής της πρόληψης και της αρχής “ο ρυπαίνων πληρώνει”, της υγείας του ανθρώπου και της συνετής και λογικής αξιοποίησης των φυσικών πόρων». Εξειδικεύει την περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ, με έμφαση στον «ανασχεδιασμό της Θαλάσσιας Πολιτικής της ΕΕ, ώστε σε αυτή να περιληφθούν, εκτός της αναπτυξιακής διάστασης, θέματα όπως το περιβάλλον, η ασφάλεια, η ενέργεια, οι μεταφορές, ο τουρισμός και η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αδριατική και το Ιόνιο».17

Ο υπουργός ΠΕΚΑ Γ. Μανιάτης, στο Συμβούλιο Υπουργών στις Βρυξέλλες (Δεκέμβρης 2013), στο ειδικό μέρος του Περιβάλλοντος και της Κλιματικής Αλλαγής, ανακοίνωσε ότι οι βασικοί στόχοι της Προεδρίας είναι:

- Η επίτευξη συμφωνίας για την αεροπλοΐα στο σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών και της πρότασης για μεταφορά αποβλήτων.
- Η προώθηση θεμάτων που θα προκύψουν από το αναμενόμενο πακέτο «Κλίμα-Ενέργεια στο πλαίσιο του 2030» που αφορά σημαντικές αποφάσεις για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους τομείς της ενέργειας και της κλιματικής αλλαγής, θέματα που αφορούν την παρακολούθηση των εκπομπών ναυτιλίας.

Οι επιπτώσεις της διαχρονικής αστικής πολιτικής στον τομέα του περιβάλλοντος είναι σοβαρές, με χαρακτηριστικές μεταξύ άλλων, περιπτώσεις τη ρύπανση επιφανειακών νερών (ποτάμια, λίμνες, κλειστοί κόλποι) και υπόγειων υδροφορέων, τα καμένα δάση, τις πλημμύρες, τη συνεχή διάβρωση των εδαφών, τη βλαβερή για την υγεία ατμόσφαιρα στο Λεκανοπέδιο της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης και σε μεγάλα και μικρότερα αστικά κέντρα. Επίσης, τη συρρίκνωση των ελεύθερων χώρων και του αστικού και περιαστικού πράσινου, την παραπέρα εμπορευματοποίηση της γης, με τον αποκλεισμό της λαϊκής οικογένειας από τις παραλίες σε αστικά κέντρα και σε νησιά, το δραματικό αδιέξοδο στη διάθεση των απορριμμάτων, την πλήρη ανυπαρξία υποδομών επεξεργασίας επικίνδυνων βιομηχανικών αποβλήτων και τις σοβαρές ελλείψεις στη διαχείριση των αποβλήτων υγείας, την ανύπαρκτη πρακτικά επεξεργασία των υγρών βιομηχανικών αποβλήτων, το τεράστιο έλλειμμα σε μονάδες βιολογικού καθαρισμού αστικών λυμάτων, με την υπολειτουργία όσων υπάρχουν και την απώλεια της επεξεργασμένης εκροής (π.χ. Ψυτάλλεια), το μόνιμα υποβαθμισμένο εργασιακό περιβάλλον.

Άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο για τις ΑΠΕ, με το οποίο επιτρέπεται η ανάπτυξη αιολικών πάρκων όπου θέλει το μεγάλο κεφάλαιο -ακόμη και σε εθνικούς δρυμούς- ενώ του δίνεται το δικαίωμα να κατασκευάζει και εκμεταλλεύεται υδροηλεκτρικά έργα ή να αναπτύσσει φωτοβολταϊκά. Επομένως, δεν είναι η προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας η επιδίωξή τους, αλλά οι νέες κερδοφόρες επενδύσεις. Ενεργός σύμμαχος στη διαχείριση και οι ΜΚΟ.

Με πρόσχημα τις κλιματικές αλλαγές, τα αστικά κόμματα, η ΕΕ, η κυβέρνηση των ΗΠΑ, ακόμη και οι εκπρόσωποι των βιομηχάνων, μιλούν για ένα άλλο μοντέλο ανάπτυξης. Το ίδιο συμβαίνει και στη χώρα μας. «Εραστές» της «πράσινης οικονομίας» δηλώνουν όλα τα κόμματα του ευρωμονόδρομου (ΝΔ, ΠΑΣΟΚ, ΣΥΡΙΖΑ, Οικολόγοι - Πράσινοι, ΔΗΜΑΡ, Ανεξάρτητοι Έλληνες). Υποστηρίζουν την «πράσινη οικονομία» της ΕΕ συγκαλύπτουν τον κύριο στόχο της καπιταλιστικής κερδοφορίας.

Η συγκυβέρνηση ΝΔ και ΠΑΣΟΚ υλοποιεί και επιδιώκει περισσότερα κίνητρα και μεγαλύτερη κρατική χρηματοδότηση στο μεγάλο κεφάλαιο για «πράσινες επενδύσεις» με το ΕΣΠΑ, τον Αναπτυξιακό Νόμο, την αντιλαϊκή φορολογική μεταρρύθμιση. Στηρίζουν την «πράσινη επιχειρηματικότητα» και χρωματίζουν πράσινες τις αναδιαρθρώσεις που είχαν ήδη δρομολογήσει το προηγούμενο διάστημα, σύμφωνα με τη στρατηγική της Λισαβόνας. Π.χ. την κρατική

στήριξη της ανάπτυξης του «ποιοτικού τουρισμού», των ξενοδοχείων πολυτελείας σε βάρος της κάλυψης των αναγκών της λαϊκής οικογένειας για διακοπές.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΣΥΡΙΖΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο ΣΥΡΙΖΑ αποσπά το πρόβλημα από το χαρακτήρα των σχέσεων παραγωγής και ιδιοκτησίας. Τα προβλήματα του περιβάλλοντος αποδίδονται στη «νεοφιλελεύθερη οικονομία του κέρδους» και όχι στις καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής στο σύνολό τους. Αποτέλεσμα είναι ένα ευχολόγιο θέσεων-εκθέσεων ιδεών, όπου το σύνολο του πληθυσμού, ανεξαρτήτως θέσης στην παραγωγή, εισοδήματος κλπ., θα απολαμβάνει «...ένα υγιεινό και βιώσιμο περιβάλλον, την αρχή της προφύλαξης από κάθε πιθανή περιβαλλοντική ζημιά και επιβάρυνση, το σεβασμό στα φυσικά και ανθρωπογενή οικοσυστήματα, την ορθολογική διαχείριση των πεπερασμένων φυσικών πόρων, που αποτελούν συλλογική κληρονομιά της ανθρωπότητας»¹⁸.

Αντί για αποφασιστική γραμμή σύγκρουσης και πάλης για κατάργηση της ιδιωτικής καπιταλιστικής ιδιοκτησίας στα συγκεντρωμένα μέσα παραγωγής, προτάσσεται η λογική της διαχείρισης των φυσικών και περιβαλλοντικών πόρων από την πολιτεία, διαχείριση που «...πρέπει να υπόκειται στη δημοκρατική λογοδοσία μέσα από ανεξάρτητους θεσμούς που αποτυπώνουν τις πολύπλοκες κοινωνικές σχέσεις και εμπεριέχουν τις αντιθέσεις που χρειάζονται επίλυση. Οι ανεξάρτητοι θεσμοί εξασφαλίζουν τους όρους άσκησης ελέγχου και αντιστοιχούν τόσο στο δημόσιο χαρακτήρα του περιβάλλοντος όσο και στην ανάγκη προστασίας του από αυθαίρετες κυβερνητικές επιλογές και ιδιωτικά συμφέροντα»¹⁹.

Πρόκειται για τη γνωστή θεσμολαγνεία του ΣΥΡΙΖΑ, με την οποία συγκαλύπτει τη στήριξη προς το μονοπωλιακό κεφάλαιο, την καπιταλιστική λογική της «παραγωγικής ανασυγκρότησης» με «δημόσιες επενδύσεις στο επίκεντρο», δηλαδή με κρατικά πακέτα ενίσχυσης των μονοπωλιακών ομίλων στις ΑΠΕ, στο περιβάλλον, στο «φιλικό στο περιβάλλον τουρισμό», στις μεταφορές κλπ.

Αποδέχεται την πολιτική της ΕΕ για το περιβάλλον: στο νερό, στη διαχείριση των αποβλήτων, στην ενέργεια, στην κλιματική αλλαγή, στο χωροταξικό σχεδιασμό. Γίνεται κριτική στις κυβερνήσεις ΠΑΣΟΚ-ΝΔ παλιότερα, αλλά και σήμερα, ότι δεν έχουν κάνει αρκετά για την ενσωμάτωση και την αποτελεσματική εφαρμογή αυτού του πλαισίου: «...παρά την ψήφιση της ευρωπαϊκής Οδηγίας-Πλαίσιο για το Νερό, η Ελλάδα δεν έχει αλλάξει την ουσία της υδατικής πολιτικής της. Το Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Προστασίας των Υδατικών Πόρων του ΥΠΕΧΩΔΕ προβλέπει ένα σύνολο από τεχνικές παρεμβάσεις που μας ξαναγουρούν στις αλήστου μνήμης εποχές όπου τα υδατικά προβλήματα αντιμετωπίζονταν με την κατασκευή φραγμάτων και μεγάλων έργων. Οι παρεμβάσεις αυτής της κλίμακας έχει αποδειχτεί παγκοσμίως ότι, εκτός από περιβαλλοντικά επιζήμιες, είναι οικονομικά αλλά και κοινωνικά ασύμφορες». Ή, για παράδειγμα: «...πέρα από την ενσωμάτωση στο εθνικό δίκαιο της Οδηγίας NATURA 92/43 και ελάχιστων συνοδευτικών επικαιροποιήσεων υφιστάμενων νόμων, δεν υπάρχει ουσιαστικό νομικό πλαίσιο που να προστατεύει τις περιοχές αυτές. Υπάρχει και διατηρείται εκουσίως ένα απίστευτα χαώδες θεσμικό πλαίσιο, και έτσι σχεδόν οποιαδήποτε κρατική, πολιτική, μικροκομματική ή οικονομική “εξυπηρέτηση” μπορεί να χωρέσει εις βάρος του περιβάλλοντος των προστατευόμενων περιοχών». Επίσης: «...σύνδεση του τουρισμού με τη διαχείριση φυσικών περιοχών και ενθάρρυνση του βιώσιμου, περιβαλλοντικά υπεύθυνου, τουρισμού. Προσεκτική εφαρμογή προγραμμάτων οικο-τουρισμού και αγροτουρισμού για την αναζωογόνηση της υπαίθρου και των απομονωμένων ή εγκαταλειμμένων οικισμών».²⁰

Παρά τα «φιλολαϊκά» προπετάσματα καπνού, ο ΣΥΡΙΖΑ υιοθετεί την αντιδραστική λογική της ΕΕ ο «ρυπαίνων πληρώνει», παρά τη «σεμνή και ταπεινή» προσπάθειά του να το κρύψει, «...υποστηρίζει τη θεμελιώδη αρχή της εσωτερίκευσης του εξωτερικού περιβαλλοντικού κόστους (πράσινη φορολογία), χωρίς τη μετακύλιση του αδιακρίτως στους πολίτες. Η εφαρμογή της πράσινης φορολογίας πρέπει να συνδυάζεται με μηδενική αύξηση του συνολικού φορολογικού βάρους και ισόποση μείωση άλλων άμεσων -και κυρίως εμμέσων- φόρων»²¹.

Στο ενεργειακό ζήτημα, το κύριο, η απελευθέρωση και η πάση θυσία στήριξη των μονοπωλίων που επιδιώκουν να επενδύσουν σε ΑΠΕ, μικρά υδροηλεκτρικά κλπ., αποσιωπάται. Η «δημόσια ΔΕΗ», για την οποία «αγωνίζεται» ο ΣΥΡΙΖΑ (με τους πρόσφατους «συμμάχους» του, την ηγεσία της ΓΕΝΟΠ), είναι η ΔΕΗ που λειτουργεί ως καπιταλιστική επιχείρηση που συνυπάρχει με άλλους ιδιώτες παραγωγούς κι έτσι εφαρμόζει τους ίδιους κανόνες που φορτώνουν το κόστος στις πλάτες του λαού: «...ενσωμάτωση του εξωτερικού περιβαλλοντικού και κοινωνικού κόστους στην παραγωγή ενέργειας ώστε να αντανakλάται το πραγματικό κόστος της, με το οποίο μέχρι σήμερα επιβαρύνονται αδιακρίτως -αλλά άνισα- όλοι οι πολίτες»²². Τι άλλο από δικαιολόγηση, για παράδειγμα, είναι η θέση αυτή, της πολιτικής που καθόριζε την Οριακή Τιμή της κιλοβατώρας σε δυσανάλογα υψηλό επίπεδο, ώστε να διευκολύνεται η απόσβεση των επενδύσεων των ιδιωτών καπιταλιστών στις ΑΠΕ, στα μικρά υδροηλεκτρικά κλπ.; Αλλά και μια «κρατική ΔΕΗ» με τη λογική αυτή, πώς θα τιμολογούσε την παραγόμενη ενέργεια και ποιος θα την πλήρωνε;

Στα ζητήματα των ΑΠΕ και του ενεργειακού σχεδιασμού της χώρας, οι θέσεις του ΣΥΡΙΖΑ δε διαφέρουν από τις θέσεις της σοσιαλδημοκρατίας: οι ΑΠΕ είναι η «πανάκεια» (όπου ως ΑΠΕ δε θεωρούνται σύμφωνα με την κυρίαρχη λογική της ΕΕ τα μεγάλα υδροηλεκτρικά), η χώρα να προσανατολιστεί σε οικονομικά μοντέλα «καθαρής ανάπτυξης» με σεβασμό σε διεθνείς δεσμεύσεις τύπου Κιότο (τους μηχανισμούς του οποίου υποκριτικά κριτικάρει σε άλλα σημεία), «απεξάρτηση από πετρέλαιο και ορυκτούς ενεργειακούς πόρους» κλπ. Τι σημαίνει όμως «απεξάρτηση», όταν την εξετάζουμε αποσπασμένη από τους πολιτικούς και ταξικούς όρους επίλυσης του ενεργειακού προβλήματος; Στην πράξη σημαίνει εξυπηρέτηση των συμφερόντων των πολυεθνικών και εγχώριων μονοπωλιακών ομίλων και των μεγάλων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων: βλέπε στάση ΣΥΡΙΖΑ στο θέμα των αγωγών, της αξιοποίησης του Φυσικού Αερίου στην ηλεκτροπαραγωγή, την αντίθεσή του στην εκτροπή του Αχελώου κλπ.

ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΛΟΓΩΝ - ΠΡΑΣΙΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Οι Οικολόγοι - Πράσινοι αποσπούν τα προβλήματα του περιβάλλοντος από τις σχέσεις παραγωγής και ιδιοκτησίας, ανάγοντάς τα είτε στο «στρεβλό καταναλωτικό, ενεργειακό, αξιακό πρότυπο» είτε στη «νεοφιλελεύθερη οικονομία του κέρδους» που «δε σκέφτεται το περιβάλλον».

Είναι απολογητικοί της μερίδας του μονοπωλιακού κεφαλαίου που δρα στην «πράσινη οικονομία». Μέσα από το αστικό ιδεολόγημα της «αιεφορίας», την «αγιοποίηση» των ΑΠΕ (ανεξάρτητα από τους πολιτικούς όρους επίλυσης του προβλήματος του ενεργειακού σχεδιασμού της χώρας), τις προτάσεις για αξιοποίηση και προσανατολισμό των κοινοτικών πόρων (ΕΣΠΑ) στις δράσεις της «πράσινης οικονομίας», στηρίζονται τα συμφέροντα των πολυεθνικών των ΑΠΕ. Χαρακτηριστική η στάση τους στο ζήτημα των εγχώριων ενεργειακών πόρων - στάση πλήρους ευθυγράμμισης με την κοινοτική πολιτική: ΟΧΙ στο Λιγνίτη και στα μεγάλα υδροηλεκτρικά, ΝΑΙ γενικώς σε Φωτοβολταϊκά και Αιολική ενέργεια, χωρίς φυσικά καμία κριτική στην πολιτική της απελευθέρωσης. Οι όποιες -για τα μάτια του κόσμου- κριτικές παρατηρήσεις, π.χ. αναφορικά με την αύξηση του τέλους ΑΠΕ, αποδίδουν την πολιτική

αυτή όχι στην επιλογή ποικιλόμορφης στήριξης των μονοπωλίων της ενέργειας και γενικά του μονοπωλιακού κεφαλαίου, αλλά σε στρεβλώσεις και σε «μυωπική πολιτική με άμεσο δημοσιονομικό ορίζοντα», σε «απουσία συνολικού σχεδιασμού» κλπ.

Είναι πλήρης η προσήλωσή τους στο πλαίσιο και στις πολιτικές της ΕΕ. Στους πιο κρίσιμους τομείς, όπως η ενέργεια, το κλίμα, η διαχείριση υδατικών πόρων, η αγροτική πολιτική κλπ., βάση για τις πολιτικές θέσεις των Οικολόγων - Πράσινων είναι οι αντίστοιχες κοινοτικές οδηγίες-πλαίσια. Χαρακτηριστικό είναι το κείμενο απάντησης της θεματικής ομάδας των Οικολόγων - Πράσινων για την Ενέργεια σε πρόσφατη ανακοίνωση του Σωματείου εργαζομένων «Σπάρτακος» (ανεξάρτητα με τον προσανατολισμό της τελευταίας που είναι προφανώς σε κατεύθυνση εξίσου προβληματική), κείμενο που υιοθετεί απροκάλυπτα τις κατευθύνσεις των οδηγιών της ΕΕ, χαιρετίζει την υιοθέτησή τους από την ελληνική κυβέρνηση και επιζητεί απαρέγκλιτη τήρησή τους!

Ταύτιση με τις θέσεις συγκεκριμένων ιμπεριαλιστικών κέντρων, π.χ. αναφορικά με τον αγωγό Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη, το ενεργειακό πρόβλημα στο Αιγαίο, την αξιοποίηση των εγχώριων πηγών υδρογονανθράκων (ΑΟΖ κλπ.). Η επιλογή του νέου επικεφαλής του ευρωψηφοδελτίου Β. Πισσία, με «θητεία» στην επιχείρηση «ένα καράβι για τη Γάζα» που εκθειάστηκε από μερίδα του αστικού Τύπου ως «αντισυστημική επιλογή», αντανάκλα και πλευρές των σχεδιασμών τέτοιων κέντρων για την αξιοποίηση των ΜΚΟ, των «κινήματων», της «πολιτικής οικολογίας» κλπ. στην προώθηση των σχεδιασμών τους. Σε πρόσφατη συνέντευξή του ο κ. Β. Πισσίας ξεκαθαρίζει -για λογαριασμό του κόμματός του, αλλά και αντανάκλωντας σχεδιασμούς ιμπεριαλιστικών κέντρων και μερίδων της αστικής τάξης- ότι μια πολιτική προσέγγισης με το Ισραήλ είναι λαθεμένη γιατί «χαρίζει τον Αραβικό κόσμο στην τουρκική επιρροή», ενώ μια πολιτική «φιλίας και συνεργασίας με τον αραβικό κόσμο για μια χώρα όπως η Ελλάδα θα της προσέφερε σοβαρά πλεονεκτήματα».

Δ. ΔΙΕΞΟΔΟΣ - Ο ΑΛΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟΝ ΑΝΤΙΠΟΔΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΕ

Καπιταλιστικός δρόμος ανάπτυξης και προστασία του περιβάλλοντος δε συμβιβάζονται, γιατί ο πρώτος αποτελεί το υπόβαθρο και για την εκδήλωση, κάθε τόσο, τεράστιων τεχνολογικής φύσης οικολογικών καταστροφών.

Ο Κ. Μαρξ, στον 1ο τόμο του «Κεφαλαίου», αναφέρει: *«Η κεφαλαιοκρατική παραγωγή αναπτύσσει μόνο την τεχνική και το συνδυασμό του κοινωνικού προτσές παραγωγής, υποσκάπτοντας ταυτόχρονα τις πηγές απ' όπου αναβλύζει κάθε πλούτος: τη γη και τον εργάτη»*²³.

Πρόκειται για το θέμα της ανάπτυξης ως διαδικασίας με ταξικό προσδιορισμό, η οποία, κατά συνέπεια, συντελείται μέσα από αντιφάσεις εγγενείς στο δοσμένο κοινωνικοοικονομικό σύστημα.

Στις ταξικές κοινωνίες δεν υπάρχει μόνο ο κοινωνικός ανταγωνισμός στο εσωτερικό τους. Η παραγωγική διαδικασία, σαν διαδικασία ανταλλαγής του ανθρώπου με τη φύση, έχει επίσης ανταγωνιστικά χαρακτηριστικά και προς τη φύση. Στον καπιταλισμό λοιπόν, που τα μέσα παραγωγής είναι πολύ αναπτυγμένα, ο άνθρωπος απέναντι στη φύση ως «κατακτητής» καταλήγει να επιφέρει καταστροφικές συνέπειες στη φύση και τελικά στην κοινωνία. Όταν η κινητήρια δύναμη είναι το καπιταλιστικό κέρδος, όταν η πρόοδος της επιστήμης και της τεχνικής βρίσκεται στα χέρια των καπιταλιστών, ανοίγει ο ασκός του Αιόλου. Ο νόμος του καπιταλισμού για την απόσπαση όσο το δυνατό υψηλότερης υπεραξίας, η καταλήστευση της εργατικής δύναμης δεν μπορεί παρά να συνοδεύονται από ληστρική εκμετάλλευση

των φυσικών πόρων, περιβαλλοντικά προβλήματα, ανταγωνισμούς για την ιδιοκτησία και τον έλεγχο των πλουτοπαραγωγικών πηγών, ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις, πολέμους.

Γ' αυτό και το σύνθημα που προβάλλεται -«ο άνθρωπος πάνω από τα κέρδη»- στην καλύτερη περίπτωση μπορεί να θεωρηθεί ως ουτοπία. Είναι δηλαδή σαν να ζητάς από το καπιταλιστικό σύστημα να αρνηθεί το βασικό νόμο κίνησής του, σε τελευταία ανάλυση να αυτοκαταργηθεί.

Έχει πλέον καταδειχτεί και στην πράξη ότι οι στρατηγικές και τα μέτρα που προτείνονται στο πλαίσιο του ανταγωνισμού των διεθνικών μονοπωλίων, όπως αυτός διαμορφώνεται κάθε φορά, έχουν ως κύριο στόχο την παραπέρα κερδοφορία των κεφαλαίων που επενδύονται και όχι την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων σε συνδυασμό με την ικανοποίηση των λαϊκών αναγκών. Είναι οι στρατηγικές στο πλαίσιο της οικονομίας και πολιτικής που στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην εμπορευματοποίηση της γης, του αέρα, της ενέργειας, του νερού, στην καταλήστευση των φυσικών πόρων του πλανήτη.

Στον αντίποδα βρίσκεται η οικονομία και πολιτική που στηρίζεται στην κοινωνική ιδιοκτησία όλων των φυσικών πόρων και των μέσων αξιοποίησής τους, στον κεντρικό σχεδιασμό, στην παραγωγή με κίνητρο την κοινωνική ευημερία. Μόνο με αυτές τις σοσιαλιστικές σχέσεις μπορεί να υπάρξει συνειδητή προγραμματισμένη ισόρροπη επίδραση του ανθρώπου στη φύση. Έτσι δημιουργούνται και οι προϋποθέσεις μιας ανάλογης, με τους ίδιους στόχους, διευρωπαϊκής και παγκόσμιας συνεργασίας των λαών με αμοιβαίο όφελος.

Η εργατική τάξη, τα λαϊκά στρώματα συνειδητοποιούν καθώς αποκτούν τη δική τους εμπειρία το ρόλο που παίζουν αποπροσανατολιστικά συνθήματα για τη «συνευθύνη όλων» και για «τους ανθρώπους πάνω από τα κέρδη», καθώς και η «εθελοντική», πλην καλά αμειβόμενη, δράση των διαπιστευμένων διεθνικών και εθνικών «Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων».

Η μεγάλη ιστορική κατάκτηση του αιώνα που πέρασε, ο σοσιαλιστικός τρόπος παραγωγής, έδωσε τα φύτρα, την προοπτική μιας εντελώς διαφορετικής σχέσης ανθρώπου και φύσης, το σχεδιασμό των χρήσεων της γης που ανήκει σε όλη την κοινωνία, την προώθηση της έρευνας και την επιλογή των βέλτιστων τεχνολογιών με γνώμονα τη διαρκή και σε βάθος χρόνο ικανοποίηση των λαϊκών αναγκών, για μια πιο αρμονική επίδραση του ανθρώπου στη φύση, για μια πιο συμβατή προς τις ισορροπίες του οικοσυστήματος διαμόρφωση του ανθρώπινου περιβάλλοντος. Και όλα αυτά συνδυασμένα με την εξάλειψη των πολέμων, την πολιτιστική ανάπτυξη, την καλλιέργεια της αλληλεγγύης μεταξύ των λαών, αναδείχνουν και από τη πλευρά της προστασίας του περιβάλλοντος, όχι μόνο την επικαιρότητα αλλά και την ιστορική αναγκαιότητα του Σοσιαλισμού.

Αυτή η δυνατότητα σήμερα, εμπλουτισμένη από τη θετική αλλά και την αρνητική πείρα της σοσιαλιστικής οικοδόμησης στον 20ό αιώνα, επιβεβαιώνει αυτό το συμπέρασμα. Ορισμένα φαινόμενα περιβαλλοντικής ρύπανσης, που καταγράφηκαν εκείνη την περίοδο σε σοσιαλιστικές χώρες, σχετίζονται με την αποδυνάμωση του κεντρικού σχεδιασμού και του εργατικού ελέγχου, με την παράλληλη ενίσχυση της εμπορευματικής παραγωγής.

Το ΚΚΕ, απευθυνόμενο στην εργατική τάξη, σε όλα τα λαϊκά στρώματα, προβάλλει τη ρεαλιστική του πρόταση για τον άλλο δρόμο ανάπτυξης που θα εξασφαλίσει για όλο το λαό: Σταθερή δουλειά υπό ασφαλείς συνθήκες με ικανοποιητική αμοιβή, ανθρώπινη κατοικία σε πόλεις και οικισμούς με ολοκληρωμένες τεχνικές υποδομές, ισόμετρη ανάπτυξη των περιφερειών και κλάδων της οικονομίας, δωρεάν Παιδεία και Υγεία, προστασία του περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων, φθηνές και ευχάριστες διακοπές στη λαϊκή οικογένεια, ελεύθερη καθημερινή πρόσβαση στις ακτές και σε άλλους χώρους αναψυχής, σε αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία πολιτισμού, πρόσβαση σε υποδομές

μαζικού αθλητισμού και ερασιτεχνικής καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Για ν' ανοίξει ο δρόμος γι' αυτή την ελπιδοφόρα προοπτική πρέπει άμεσα να ενταθεί η ταξική πάλη, να δυναμώσει η ιδεολογική ζύμωση, να πολιτικοποιηθεί ο οικονομικός αγώνας. Το ΚΚΕ καλεί εργάτες και μισθωτούς, αυτοαπασχολούμενους και φτωχούς αγρότες, νέους και συνταξιούχους μαχητικά να συσπειρωθούν με στόχους για την ικανοποίηση των αναγκών τους, όπως:

- Μετατροπή σε δημόσια περιουσία όλων των μεγάλων ιδιωτικών εκτάσεων στα βουνά και τα δάση. Αναδάσωση καμένων εκτάσεων, προστασία και διαχείριση δασικών οικοσυστημάτων που συμβάλλουν στη συγκράτηση των νερών και τον εμπλουτισμό των υδροφορέων.
- Μετατροπή σε δημόσια περιουσία των ακτών και ελεύθερων χώρων.
- Περιβαλλοντικό σχεδιασμό αντιπλημμυρικών έργων και αποκλειστικά κρατική και ολοκληρωμένη διαχείριση υδάτινων πόρων που θα αφορά την έρευνα, την προστασία και την αξιοποίησή τους συνολικά στη χώρα και κατά υδατικά διαμερίσματα.
- Αγώνα και κοινό στόχο να κατοχυρωθούν επικοινωνία - ενέργεια - μεταφορές ως κοινωνικές υπηρεσίες. Συνολικά ενιαίους αποκλειστικούς φορείς στους τομείς στρατηγικής σημασίας που θα αποτελούν λαϊκή περιουσία και θα υπηρετούν τις λαϊκές ανάγκες.
- Προστασία ελεύθερων χώρων από την τσιμεντοποίηση, των ποταμών, λιμνών, θαλασσών και του αέρα από τη βιομηχανική ρύπανση και των παραλίων από τα φερτά υλικά. Δίκτυα όμβριων υδάτων στις πόλεις και συντήρησή τους.

Για να διαμορφωθεί το λαϊκό ποτάμι της ρήξης με τα μονοπώλια, την ΕΕ, τα κόμματα και τις κυβερνήσεις τους, για τη λαϊκή εξουσία και οικονομία.

Με τη συνειδητή πάλη τους οι εργαζόμενοι μπορούν να μετατρέψουν την οικονομική κρίση σε βαθιά κρίση του πολιτικού συστήματος, να δημιουργήσουν προϋποθέσεις για να απελευθερωθεί επιτέλους η κοινωνική παραγωγή από τα δεσμά του κεφαλαίου. Κι αυτό θα γίνει, όταν απεγκλωβιστούν από οποιασδήποτε μορφής αυταπάτη, και από αυτή της «μαύρης» ή «πράσινης» μορφής του καπιταλισμού.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

* Ο Αντώνης Ραλλάτος είναι υπεύθυνος της Ομάδας Περιβάλλοντος του Τμήματος Οικονομίας της ΚΕ του ΚΚΕ και μέλος του Τμήματος Αγροτικής Πολιτικής.

1. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Λισαβόνα, Μάρτης 2000.
2. COM/2001/0031 τελικό.
3. Απόφαση 1600/2002/ΕΚ.
4. Απόφαση 1600/2002/ΕΚ.
5. Ο.π.

6. A7-0166/2013.
7. COM/2012/710 τελικό.
8. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σχέδιο δράσης ΕΕ για τη βιοποικιλότητα 2010.
9. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σχέδιο δράσης ΕΕ για τη βιοποικιλότητα 2010.
10. COM/2011/571 τελικό.
11. COM/2012/710 τελικό.
12. A7-0166/2013.
13. COM/2012/710 τελικό.
14. www.sevbcسد.org.gr
15. http://www.sevbcسد.org.gr/sites/default/files/APOLOGISMOS_BIAN_2011.pdf.
16. Πρόγραμμα Ελληνικής Προεδρίας 2014, σελ. 58-60.
17. «Πρόγραμμα Ελληνικής Προεδρίας 2014», σελ. 58-60.
18. www.syn.gr/programma (στόχος 12).
19. Ο.π.
20. www.syn.gr/programma (στόχος 12).
21. Ο.π.
22. www.syn.gr/programma (στόχος 12).
23. Καρλ Μαρξ: «Το Κεφάλαιο», τ. 1, εκδ. «Σύγχρονη Εποχή», σελ. 523.

Ενότητες: [Ευρωπαϊκή Ένωση](#)